

FEJEDELMEK FÁI ÉS FA-FEJEDELMEK

A minap híre érkezett, hogy Nagykőrös város emléktáblával jelöli meg Mathuzsálem-korú fáit. Kedves, okos gesztus, követség méltó példaadás ez, mert nem igazság, hogy a hálás és hálátlan utókor csak a régi, megroggyant házakra tesz emléktáblát és a lokálpatriótáknak állít szobrot. Miért csak a régi házakat védi a kegyelet? Vagy nem furcsa, hogy azok, akik múzeumba gyűjtenek régi cipősarkakat, elhasznált levélbélyeget, miegymást: közömbösen mennek el azok előtt a nagyszerű Mathuzsálem-fák mellett, melyek némelyike 6—800 esztendő óta él és látta vadászni Mátyás királyt, vagy árnyékot adott Rákóczi Ferenc fejedelemnek, mikor táborozás közben alatta megpihent.

Nem magyar találmány a természeti ritkaságok megővése irányuló kegyelet. Európában is, Amerikában is szinte egész őserdőreszleteket próbálnak megmenteni a jövődönnek és megvédeni a fejszecsapások ellen. De Darányi Ignác földművelésügyi minisztersége idején, 1909-ben, nálunk is megindult efféle természetvédelmi akció és most úgy halljuk, hogy huszonnyolc évvel az akció megindítása után, csakugyan készen valamilyen törvény a természetvédelemről. Szükség van erre a törvényre. Avagy nem érdemelte volna meg már rég a nemzet kegyeletét trencsényi Csák Máté bajmóci vén hársa? — kérdezte Kaán Károly, mikor Darányi a természeti emlékek fenntartásáról való törvény megszerkesztésével megbízta? Ezt a hársat a hagyomány szerint 1301-ben ültette a Mátyusföld hatalmas dinasztijája. Ez alatt a hársfa alatt tartott országgyűlésen mondott le Mária királynő koronájáról férje, Zsigmond javára. V. László idején a cseh husziták lázongó szónoklatai hangzottak el lombjai alatt. Mátyás, az igazságos, fényes lakomái rendezett alatta. Bocskay István, mint választott király, Csák Máté vén hársa alatt tartott országgyűlést. II. Rákóczi Ferenc pedig ennek a fának hatalmas lombát ekként emlegette leveleiben: „Datum subtilia nostra Bajmocensi“ (kelt bajmóci hársfánk alatt). Diósgyőrön volt egy török mogyorófa, amelyet állítólag még a XVI. század közepén ültettek. Mária királyné atyjával, Nagy Lajossal és férjével, Zsigmonddal, gyakran időzött alatta. Az akarattjai magaslát öreg szilfáját, Dunántúl e szép és látványos természeti emléket az 1532. évi kenesei országgyűlés már olt találta. „Utazás a Balaton körül“ című könyvében Eötvös Károly azt írja, hogy Batthyány, Taly, Zalay, Nádasdy, Majláth, Csányi, Botka, Forgách, Apponyi, Zay, Pósa, Horváth, Mérei, Kövály, Kisfaludy, Boronkay, Niczky, Littkey, Bessenyei ma is élő nemzetségek őregei, főbbjei az akarattjai szilfák alatt poroszkáltak, mikor a kenesei országgyűlésre gyülekeztek.

vidéki legenda azt tartja, hogy még a Gyulaffy kisasszonyok, az utolsó csobánci várparancsnok leányai ültették őket. Avagy nem érdemelnék meg a megemlékezést azok a keszthelyi nyárfák és eperfák, amelyeket még Festetics György, a Georgikon alapítója ültetgetett? Badaacsony mellett a Rózsakőnél áll az a diófa, melynek lombjai alatt Kisfaludy Sándor a Himfy-dalokat írta.

Órmezőn, Zemplén megyében Rákóczi fejedelem 1705 november 20-án elbullott hatezer vitéze sírján hatalmas tölgyek nőttek. Ültették-e azokat, vagy csak a természet gondoskodott róla, hogy kegyeletes hely díszül szolgáljanak: bajos lenne megállapítani. De akárhogy is kerültek oda; meg kell, hogy becsüljük azokat.

Budapestben is volt néhány öreg fa, amelyet irgalmatlan kezek elpusztítottak. Mikor 1836-ban a Nemzeti Színházat építették, az akkori Kerepesi-út elején, a színház elé két hatalmas vadgesztenyefát ültetett Pest vármegye, hogy nyári időben, ha a publikum túlságosan melegli az előadást: aki akar, kijöhhessen hűsölni a színház elé. Mikor lebontották a Nemzeti Színházat, a két vadgesztenyét áttelepítették az Erzsébet-térre. De most már az Erzsébet-téren sincsen a két fa, amely látta megszületni a Nemzeti Színházat, a magyar szó templomát és látta megmagyarosodni Budapestet. Hová lettek? Ki tudná megmondani?!

A Normafa regénye

A híres Normafa is a múlté már. A jövő nemzedéke már a nevét se tudja. Pedig érdekes a története is ennek az öreg svábhgyi fának, melynek lombjai alatt annyi szerelmes pár csókolódzott valaha és melynek, — mint Jókai megírta —, Vörösmarty Mihály adta a Normafa nevet. Ezt az öreg hársfát, — mert hársfa volt ez a Normafa —, pesti színészek hozták dívatba valamikor, nagyon régen. Az egyház Normánapján ugyanis, mikor a színházban nem volt előadás, a színészek, színésznők ide rándultak, hogy friss levegőt szívn. Szigeti József, a „Vén bakancsos“ rendezte ezeket a Normafa kirándulásokat; ő csalogatta fel a hegyre a színészeket és színésznőket. Emlekeztében maradt, hogy egy ilyen kirándulás alkalmával Schodelné megfedekezvén állandó torokfájásáról, elénekelte a Norma nagy áriáját.

A másik történetet Ágai Adolf mesélte el a Normafáról. 1849-ben Budavár ostroma idején történt, hogy Remellay Gusztáv, korának kedvelt novelláírója, a háborúban nemzetőri kapitány, a Normafa felé cirkált patruljával. Kémek után kutatott. A fa alatt egy toprongyos zsidót fedezett fel, akiről azt gyanította, hogy kém, mert abban az időben mindenki gyanús volt. A katonák megmotozták az öreg zsidó cókmojkját és a batyújában egy összecsomózott szíjdara-

bot találtak. Remellay illet még sose látott és fogalma sem volt róla, hogy ez a gyanús valami, amibe pergamentre írt héber írás volt, nem titkos kémjelentés, hanem úgynevezett „tefilin“, vagyis az az imádkozó szerszám, amit a vallásos zsidó reggeli ájtatosságánál használ. Elég az hozzá, hogy Remellay kémnek nézte a rongyszédőt és a szegény zsidót felkötötte a Normafára. Jelentést is tett fölöttesének az esetről. A jelentés így szólt: „A Normafa környékén egy erősen gyanús, magát házalónak mondó kémét fogtam el, akit utólagos jóváhagyás reményében felakasztattam.“

1866-ban Erzsébet királyné is meglátogatta a Normafát. Keleti Gusztáv pedig 1870-ben egyik festményén örökítette meg. A 90-es években a villám kettéhasította az öreg fát. Akkor dróttal, vaspánttal összerősítették és sövényt ültettek köréje, mert a szerelmes párok belevagdosták a rokkant jóságba szerelmeseik nevének kezdőbetűjét és a dátumot. Sigray Pál emléktáblával jelölte meg. Ezt írta az emléktáblára:

Hic mortui vivunt et muti loquuntur.

A fa azonban korhadni kezdett és 1917-ben egy vihar kidöntötte. Így ért véget a Normafa.

A lellei fűzfa

Megérdemli a megemlékezést a lellei szőlők híres fűzfája is, mert ötven esztendővel ezelőtt borozgatás közben ez alatt a fa alatt kiáltotta ki Hermann Ottó, a nagy tudós és 48-as képviselő a „lellei köztársaságot“, amelyből aztán hihetetlen bonyodalom támadt. Ugy esett a dolog, hogy az egyik lellei birtokos, néhány 48-as országgyűlési képviselő barátját és elvtársát szüreti mulatságra hívta. A mulatság jól sikerült, a vendégsereknek nagyon izlett a lellei bor és Hermann Ottó, aki valamivel többet szedett be a borból a kelleténél: jókedvében nagy dikció kíséretében kikiáltotta a „lellei köztársaságot“. Hogy-hogynem, híre ment a dolognak. Belekerült a lellei miuri a pesti újságokba is. Bécsben borzasztóan megrökönyödtek a dologtól. Azt hitték, hogy megint feltámadt 48—49. A kaposvári törvényszék vizsgálatot indított és már, vagy száz tanút hallgatott ki a vizsgálóbíró, mikor a kormány váratlanul beszüntette az egész lellei köztársaság-ügyet. A szüreti mulatság ugyanis közben akkora botrányra dagadt, hogy ha nem akarta, hogy még nagyobb dagadjon és még jobban nevesse nek rajta: a miniszterelnök okosabbnak látta, ha ő is a nevetők közé áll.

Fásztör Mihály

Magyar professzorok a bécsi orvosegyesület centenáriumán

A bécsi orvosegyesület alakulásának századik évfordulóját orvosi továbbképző-előadásokkal most ünneplik Bécsben. Magyarországról tudományos előadások tartására Neuber Ede debreceni börténygyász-tanárt, Verebely Tibor budapesti sebész-tanárt és Huzella Tivadar budapesti anatómiai tanárt kérték fel. Az első két előadás